

1 Γήπεδο ΠΑΟ (Λεωφ. Αλεξάνδρας 160)

Το επίσημο όνομα του γηπέδου είναι αυτό του πρώην προέδρου του ΠΑΟ, Απόστολου Νικολαΐδη. Οι περισσότεροι όμως το αποκαλούν «Γήπεδο Λεωφόρου Αλεξάνδρας», «Γήπεδο Παναθηναϊκού» ή απλά «Λεωφόρος». Η πρώτη εξέδρα κατασκευάστηκε το 1928 και για σχεδόν 50 χρόνια το γήπεδο φιλοξένησε τους περισσότερους σημαντικούς εγχώριους και διεθνείς αγώνες. Ήταν το πρώτο ελληνικό γήπεδο με προβολείς (1948) και το πρώτο που απέκτησε χλοοτάπητα (1958). Υπήρξε για πολλά χρόνια έδρα της Εθνικής Ομάδας καθώς και αρκετών άλλων ομάδων (Ολυμπιακός, ΑΕΚ, Απόλλων κ.α.). Επίσης από το 1959, στον χώρο του γηπέδου λειτουργήσε το πρώτο κλειστό γυμναστήριο της Ελλάδας. Πρόκειται για τον γνωστό «Τάφο του Ινδού», χωρητικότητας 1.500 θεατών. Στο ξεκίνημα του Β' Παγκοσμίου πολέμου επιτάχθηκε από το Υπουργείο Στρατιωτικών και οι αίθουσές του μετατράπηκαν σε στρατιωτικό νοσοκομείο και χώρους διδασκαλίας του ορφανοτροφείου. Μετά τον πόλεμο, το 1950, ξεκίνησε η κατασκευή του πετάλου του Λυκαβηττού (η ιστορική θύρα 13), δημιουργώντας θέσεις για 13.000 θεατές. Στοιχεία: Χωρητικότητα γηπέδου: 16.620 θεατές / Κτίστηκε το: 1922 (Τελευταία ανακατασκευή το 2001) / Ρεκόρ θεατών: 29.665 (Παναθηναϊκός - Μπάγερν, στις 18/10/1968)

2 Άγιοι Πάντες - Μονή Ομολογητών (Τσόχα 39)

Η ανέγερση του ναού τοποθετείται τον 11ο αι. μ.Χ. και ο τύπος του είναι σταυροειδής εγγεγραμμένος με οκταγωνικό τρούλο. Κατά την αρχαιότητα υπήρχε Ιερό με πηγή δροσερού ύδατος αφιερωμένο στην Ουράνια Αφροδίτη. Με τον ερχομό του Χριστιανισμού το Ιερό παρήκμασε και στη θέση του ανεγέρθη ναός που αφιερώθηκε στους Άγιους Πάντες. Ο ναός τον 19ο αι. μ.Χ. βρισκόταν ήδη σε ερειπιώδη κατάσταση, και για αυτό το λόγο τελούνταν υπαίθριες οι θείες Λειτουργίες. Το 1922, ο αρχαιολόγος Γ. Σωτηρίου επιχείρησε την πρώτη συστηματική ανασκαφή του ναού, οπότε βρέθηκαν πολλοί τάφοι κοιμηθέντων μοναχών, μέσα σε κρύπτη. Το 1957, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων ανέλαβε εξ' ολοκλήρου την αναστήλωσή του. Κατά τις εργασίες αναστήλωσής καθαρίστηκε το Αγίασμα, το οποίο βρίσκεται σε κρύπτη δεξιά της εισόδου, και ανασύρθηκαν διάφορα αρχιτεκτονικά μέρη της παλαιάς Μονής. Από τα ευρήματα των ανασκαφών έχουν εντοχιστεί στο Κωδωνοστάσιο ένα τεμάχιο μαρμάρου με τη λέξη ΟΡΟ(Σ), δηλ. σύνορο, προφανώς του Ιερού χώρου, και ένα άλλο με ανάγλυφο Σταυρό που βρέθηκε στα θεμέλια. Το 1964, βρέθηκαν 17 χάλκινα αγαλματίδια και 60 λυχνάρια του 2ου με 4ου αι. μ.Χ. Σήμερα ο Ναός αποτελεί μετόχι της Ιεράς Μονής Πετράκη. Εορτάζει κατά την ημέρα της εορτής των Αγίων Πάντων, 56 ημέρες μετά το Πάσχα.

3 Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο-Μαιευτήριο «Έλενα Βενιζέλου» (πλ. Έλενας Βενιζέλου 2)

Το 1926, στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας (400.000 κατοίκων) υπήρχαν μόνο τρία μαιευτήρια τα οποία λειτουργούσαν υποτυπώδως. Για το λόγο αυτό, η Έλενα Βενιζέλου αποφάσισε να χρίσει στην Αθήνα ένα άρτιο επιστημονικά μαιευτήριο, το οποίο να καλύπτει τις ανάγκες της πρωτεύουσας και να καταρτίζει μορφωμένες επιστήμονες μαιείς για όλη την Ελλάδα. Στις 16 Φεβρουαρίου 1933 εγκαινιάστηκε το κεντρικό κτίριο του σημερινού Νοσοκομείου-Μαιευτηρίου «Έλενα Βενιζέλου», το οποίο αρχικώς πήρε το όνομα της αγαπημένης φίλης της, Μαρίκας Ηλιάδη, και το οποίο γρήγορα απέκτησε τη φήμη του πρώτου στο είδος του σε όλα τα Βαλκάνια. Το 1940, επιτάχθηκε και χρησιμοποιήθηκε σαν στρατιωτικό νοσοκομείο ως την απελευθέρωση. Από το 1942 έως το 1955, στο ίδρυμα στεγάστηκε και το Δημόσιο Μαιευτήριο, προτού μεταφερθεί στο Μαιευτήριο «Αλεξάνδρα». Το 1958, κτίστηκε με δωρεά της Έλενας Βενιζέλου το παρεκκλήσι των Αγίων Ελευθερίου και Ελένης, στο οποίο φυλάσσεται σε λάρνακα η καρδιά της δωρήτριας. Το 1959, είχε ανεγερθεί το κτίριο της Σχολής Μαιών ενώ το 1962, συντάχθηκε μελέτη για την ανέγερση νέων κτιρίων για να στεγάσουν τα χειρουργεία, και διάφορες άλλες λειτουργίες του Μαιευτηρίου. Από το 1988 το Νοσοκομείο-Μαιευτήριο έγινε Δημόσιο.

4 Σεβαστοπούλειος Εργατική Σχολή (Παναγή Κυριάκου 26)

Η Σεβαστοπούλειος Εργατική Σχολή συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο των ιδρυμάτων που προώθησαν την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα από το 1831 έως τον Μεσοπόλεμο. Τον Οκτώβριο του 1903, ο ποιητής Γεώργιος Δροσίνης υπέβαλε στο διοικητικό συμβούλιο του «Συλλόγου προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων», έκθεση για την ίδρυση της σχολής. Έπειτα από αίτημα του Δημητρίου Βικέλα, ο έμπορος από τη Χίο Κωνσταντίνος Σεβαστόπουλος άφησε σε διαθήκη του 300.000 δραχμές για την κατασκευή της σχολής που θα έφερε το όνομά του. Η θεμελίωση έγινε στις 24 Απριλίου του 1908 σε σχέδια του Αριστείδη Μπαλάνου, με βάση πρότυπο σχέδιο της σχολής Somasco της Γαλλίας. Η φοίτηση στη Σχολή ήταν τριετής και απευθυνόταν σε παιδιά ηλικίας 12-14 ετών. Η εισαγωγή γινόταν κατόπιν εξετάσεων και εκτός από τα τεχνικής φύσεως μαθήματα (ζυλουργικής, σιδηρουργικής και χαρτοκοπικής), οι σπουδαστές αποκτούσαν και γενικότερη εκπαίδευση. Η Σχολή λειτουργήσε ομαλά μέχρι το 1912, αλλά στη διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων επιτάχθηκε πολλαπλά. Μετά τη λήξη και του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, διατέθηκαν χρήματα για κτιριακές επεμβάσεις. Η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση όμως του 1976 δεν μπόρεσε να εφαρμοστεί στη Σεβαστοπούλειο, με αποτέλεσμα την οριστική αναστολή της λειτουργίας της το 1982. Σήμερα στο

κτίριο φιλοξενείται η διοίκηση του Συλλόγου προς Διάδοσιν των Ωφελίμων Βιβλίων και η βιβλιοθήκη Δροσίνη. Πρόσφατα χαρακτηρίστηκε ομόφωνα μνημείο από το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων.

5 Αναμορφωτήριο Θηλέων (Παναγή Κυριάκου 10)

Εκεί που σήμερα στεγάζεται το 46^ο Γενικό Λύκειο Αθηνών, βρισκόταν το αναμορφωτήριο θηλέων που λειτουργήσε από τη δεκαετία του '50 μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '70 και πέρασε στην ιστορία για την αυστηρότητά του και τον μεγάλο αριθμό κοριτσιών που κλείνονταν εκεί για να εκτίσουν καταδραστικές ποινές. Η ανέγερση του κτιρίου το 1917 πραγματοποιήθηκε με χρημιά του Αντωνίου Εμπερίκου, γόνου εφοπλιστικής οικογένειας, σε οικόπεδο του Δήμου Αθηναίων και χρησιμοποιήθηκε ως άσυλο για άστεγα παιδιά. Κατά την γερμανική κατοχή, το κτίριο είχε επιταχθεί από τους Γερμανούς και χρησιμοποιείτο ως κρατητήριο. Στο υπόγειο του κτιρίου γίνονταν βασανισμοί πολιτών, κυρίως Εβραίων. Μετά την γερμανική κατοχή, το κτίριο λειτουργήσε ως το πρώτο Αναμορφωτήριο Θηλέων για ηλικίες 8 έως 16 ετών μέχρι το 1975. Σκοπός του ήταν η επαναδιαπαιδαγώγηση και η γενική και επαγγελματική μόρφωση των παραπαιστωμένων κοριτσιών. Σήμερα, οι χώροι του έχουν διαμορφωθεί σε σχολικές αίθουσες, εργαστήρια, βιβλιοθήκη και γραφεία. Ακόμα και η «απομόνωση» του πρώην Αναμορφωτηρίου έχει διευρυνθεί και χρησιμοποιείται ως μικρή αίθουσα. Το αναμορφωτήριο επέβαλε αυστηρές ποινές άλλοτε για σοβαρούς λόγους και άλλοτε για προκλητική ή αντικοινωνική συμπεριφορά. Μάλιστα δεν έλειπαν και περιπτώσεις κοριτσιών από την επαρχία που κατέληξαν τρόφιμες για μια παρεξήγηση. Η ζωή τους εκεί ήταν πολύ σκληρή. Πολλές δεν άντεχαν τις απάνθρωπες συνθήκες και έκαναν συχνές απόπειρες αυτοκτονίας ή αυτοτραυματιζόνταν με σκοπό να οδηγηθούν στο ιατρείο. Πολλοί νεαροί συγκεντρώνονταν έξω από το ίδρυμα και πολιορκούσαν τις ανήσυχες νέες. Συχνά έπιαναν την κουβέντα μαζί τους, τις πείραζαν και τις φλέτραιναν.

6 Φυλακές Αβέρωφ (Λεωφόρος Αλεξάνδρας 121)

Οι Φυλακές Αβέρωφ, που ονομάζονταν αρχικά Εφηβείον Αβέρωφ, χτίστηκαν το 1896 με δωρεά του εθνικού ευεργέτη Γεώργιου Αβέρωφ και προσφέρθηκαν στην «Εν Χριστώ Αδελφότητα» που είχε ιδρύσει η βασίλισσα Ολγα. Το Εφηβείον προοριζόταν για την αναμόρφωση ανηλικών ηλικίας μέχρι 18 ετών και αργότερα μέχρι 25 ετών. Από το 1916, ένα μέρος των φυλακών μετατράπηκε σε φυλακή πολιτικών κρατουμένων. Εκείνη την περίοδο αρχίζει να εγκαταλείπεται ο τίτλος του Εφηβείου και το κτίριο να αποκαλείται Φυλακές Αβέρωφ, δημιουργώντας έτσι και ένα τοπωνύμιο για την περιοχή. Στη διάρκεια της Κατοχής υπήρχαν δεσμοφύριο εκατοντάδων αντιστασιακών (οι μελλοθάνατοι περνούσαν την τελευταία

τους νύχτα εξω από το κυρίως κτίριο, σε ιδιαίτερο κελί, το λεγόμενο Αράπης. Από το 1945, άρχισαν να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για πολιτικούς κρατούμενους. Την περίοδο εκείνη χτίστηκαν οι γειτονικές γυναικείες φυλακές, που μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '70 φιλοξένησαν γυναίκες πολιτικές κρατούμενες με τα παιδιά τους. Στην επταετία της χούντας, από τις φυλακές Αβέρωφ περνούσαν όλοι πριν δικάσθούν. Η λειτουργία τους διακόπηκε το 1971 και το 1972 γκρεμίστηκαν και πέρασαν στην ιστορία. Η εξαγγελία της στρατιωτικής κυβέρνησης ήθελε στο οικόπεδο των φυλακών να οικοδομείται σύγχρονο Δικαστικό Μέγαρο για την πρωτεύουσα. Οι εργασίες ξεκίνησαν αμέσως και σχεδόν δέκα χρόνια μετά ολοκληρώθηκε το πρώτο κτίριο που στεγάζει τον Άρειο Πάγο. Απομεινάρι του τοπωνυμίου των Φυλακών Αβέρωφ είναι η αφετηρία του εν ενεργεία αστικού λεωφορείου της γραμμής 813 με την ονομασία «Αβέρωφ – Προύσσης».

7 Προσφυγικές πολυκατοικίες Αλεξάνδρας (Λεωφ. Αλεξάνδρας 165-169)

Μέχρι την δεκαετία του '20 η έκταση των 14,5 στρεμμάτων γης ανήκε στο Δήμο Αθηναίων και αποτελούσε το λεγόμενο «Κτήμα Αμπελοκήπων». Το συγκρότημα των προσφυγικών πολυκατοικιών της Λεωφ. Αλεξάνδρας οικοδομήθηκε μεταξύ των ετών 1934-1936, βάσει σχεδίων του αρχιτέκτονα Κίμωννα Λάσκαρι και του πολιτικού μηχανικού Δημήτριου Κυριακού, υπαλλήλων τότε της Τεχνικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Προνοίας (Τ.Υ.Π.). Πρόκειται για το αποτέλεσμα της δράσης ενός κρατικού μηχανισμού οργανωμένης δόμησης, στο πλαίσιο ενός ευρύτερου σχεδίου προικμένου να στεγαστούν οι μυριάδες προσφύγων από τη Μικρά Ασία, που είχαν κατακλύσει το λεκανοπέδιο της Αττικής. Στην περιοχή που χτίστηκαν οι πολυκατοικίες ζούσαν ήδη πρόσφυγες, σε μια αυτο-σχεδία παραγωγή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση προκρίθηκε η ανέγερση 228 συνολικά διαμερισμάτων των περίπου 50 τετραγωνικών μέτρων το καθένα, κατανεμημένων σε οκτώ πολυκατοικίες. Αυστηρά ωφελμιστικά κτίρια, στη γραμμή του γερμανικού φονδηλισμού, απλά παραλληλεπίπεδα κατασκευασμένα με πλάκες οπλισμένου σκυροδέματος και επιχρισμένη λιθοδομή, χωρίς ίχνος διακόσμησης ή άλλης παραχώρησης σε πλαστικές αναζητήσεις. Οι απόγονοι των προσφύγων είναι 51 οικογένειες. Στις αρχές του 2007, τα 90 από τα 228 διαμερίσματα εξακολουθούσαν να κατοικούνται, ενώ τα υπόλοιπα περιήλθαν στο Δημόσιο με εξαγορά και είναι εγκαταλελειμμένα. Το 2009 το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο χαρακτήρισε το συγκρότημα «μνημείο», αναφέροντας πως «τα κτίρια έχουν ιδιαίτερη κοινωνική και ιστορική σημασία» αφού συμπυκνώνουν τη μικρασιατική καταστροφή και τον εμφύλιο του Δεκεμβρίου '44. Οι πολυκατοικίες της Λεωφ. Αλεξάνδρας μεταβίβαστηκαν στο Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου με σκοπό να πουληθούν άμεσα για αποπληρωμή χρεών.

8 Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Αθηνών «Η Ελπίς» (Δημητσάνης 7)

Με Βασιλικό Διάταγμα του 1842 επισημοποιήθηκε η έναρξη λειτουργίας του «Ελπίς», του παλαιότερου νοσοκομείου στην Αθήνα. Σήμερα, το Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Αθηνών «Η Ελπίς» συμπληρώνει 170 χρόνια αδιάλειπτης κοινωνικής συνεισφοράς αφού περιέλαβε ισότιμα επώνυμους και ανώνυμους πολίτες, τους τραυματίες του πολέμου του 1893, τους Θεσσαλούς και Κρήτες πρόσφυγες, τους τραυματίες των Βαλκανικών πολέμων, τους Μικρασιάτες πρόσφυγες, τους φαντάρους του '40 και τους Αθηναίους στο λιμό της κατοχής. Η δημιουργία του «Ελπίς» ουσιαστικά ξεκινά το 1836, όταν ο δήμος Αθηναίων ζητεί τη συνδρομή των δημοτών για τη θεμελίωση του δημοτικού νοσοκομείου. Ο δήμος αποφασίζει να αγοράσει έκταση 10 στρεμμάτων στην έρημη -για την εποχή- τοποθεσία «Αγία Σιών» επί της οδού Ακαδημίας, όπου και θα ανεγερθεί το νοσοκομείο. Τον Μάιο του 1836 τίθεται ο θεμελιώδης του και το κτίριο ολοκληρώνεται το 1841. Το 1892, το νοσοκομείο διαθέτει πλέον 140 κλίνες νοσηλείας, ωστόσο οι αυξημένες ανάγκες των δημοτών της Αθήνας απαιτούν τη μεταστέγασή του. Έτσι, τον Ιούνιο του 1904, τίθεται ο θεμελιώδης λίθος του νέου κτίριου σε δημοτικό οικόπεδο στην περιοχή των Αμπελοκήπων. Ωστόσο, η μετεγκατάσταση του «Ελπίς» θα γίνει περίπου 70 χρόνια αργότερα, αφού το νέο κτίριο θα χρησιμοποιηθεί πρώτα από τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό για την περίθαλψη των τραυματιών των Βαλκανικών πολέμων και θα παραδοθεί στο υπουργείο Στρατιωτικών. Τελικά, το 1971 θα γίνει η οριστική μεταφορά του νοσοκομείου στο συγκρότημα των τεσσάρων κτιρίων των Αμπελοκήπων, όπου λειτουργεί έως και σήμερα ως «Νομαρχιακό Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών η Ελπίς», ενταγμένο στο ΕΣΥ. Το νοσοκομείο δεν έχασε ποτέ τους στενούς δεσμούς του με τον δήμο Αθηναίων αναλαμβάνοντας την ιατρική κάλυψη πολλών προγραμμάτων του Δήμου, όπως η διενέργεια εξετάσεων σε αστέγους κ.ά.

9. Αδριάνειο Υδραγωγείο (πλ. Αγίου Δημητρίου, Πανόρμου 19) Από τους Αμπελοκήπους διέρχεται εδώ και αιώνες το περίφημο Αδριάνειο Υδραγωγείο, που ακολουθεί την διαδρομή Βαρυπόμπε, Μεταμόρφωση, Ηράκλειο, Χαλάνδρι, Γηροκομείο. Μετά το Γηροκομείο και το πηγάδι της Αγίας Φιλοθέης η χάραξη του ταυτίζεται με την οδό Λουίζης Ριανκούρη να καταλήξει στη Δεξαμενή Κολωνάκου. Οι παλαιότεροι θυμούνται τα δεκάδες μικρά κτίσματα κατά μήκος της οδού, πολλά από τα οποία έμοιαζαν με χωριάτικους φούρνους και χρησιμοποιούν ως σημεία εξαερισμού και ελέγχου. Στην διαδρομή των Αμπελοκήπων υπήρχαν συνολικά 30 πηγάδια. Το ρωμαϊκό Αδριάνειο Υδραγωγείο αποτελεί σήμερα τη μοναδική περίπτωση πλήρους καταγεγραμμένης αρχαίας αθηναϊκής σήραγγας με έκταση και χαρακτήρα δικτύου. Σφραγισμένα πηγάδια κατά μήκος της διαδρομής κατεβαίνουν στο τούνελ το οποίο, από τους πρόποδες της Πάρνηθας αλλά και της Πεντέλης, διανεί περίπου 25 χιλιόμετρα μέχρι την Αθήνα. Η υπόγεια σήραγγα του λειτουργεί ακόμη μεταφέροντας νερό, 1873 χρόνια μετά την κατασκευή του. Πολύ κοντά στην χάραξη του υδραγωγείου προϋπήρχε η οδός της λιθωνιάς από τα λατομεία της Πεντέλης προς την αρχαία Αθήνα και τον βράχο της Ακρόπολης.

10 Κτίριο ίδρυσης ΕΠΟΝ (Δουκ. Πλακεντίας 3)

Στις 23 Φεβρουαρίου 1943, στην οδό Δουκίσσης Πλακεντίας 3 ιδρύθηκε η Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων, η Φυλλική ΕΠΟΝ. Η ίδρυση της αποφασίστηκε με πρόταση της ΟΚΝΕ σε σύσκεψη της τον Φεβρουάριο του '43 με τη συμμετοχή εκπροσώπων των οργανώσεων νέων καθώς και προσωπικοτήτων του πνευματικού κόσμου, όπως ο Κ. Σωτηρίου, η Ρόζα Ιμβριώτη, η Μαρία Σβάλου κ.ά. Από τις γραμμές της ΕΠΟΝ πέρασαν 600.000 νέοι και νέες, εκ των οποίων ένα μεγάλο ποσοστό εντάχθηκε στον ΕΛΑΣ.

11 Βίλα Θων (Λεωφ. Κηφισίας 1)

Ο Νικόλαος Θων, ανώτερος αυλικός και επιμελητής της Βασιλικής Χορηγίας του Γεωργίου Α', κατασκεύασε στη δεκαετία του 1880 την περίφημη ομώνυμη έπαυλη του με σχέδια του Ερνέστου Τσίλλερ. Η έπαυλη ήταν καλοκτισμένη με ορατή λιθοδομή, μαρμάρια περιθώρια στα παράθυρα, μαρμαρίνη απλόχωρη βεράντα και υαίρια στέγη. Στο επάνω πάτωμα υπήρχε ένα μεγάλο τζάκι. Χαρακτηριστικός ήταν ο πρόσωπος κωνικός πυργίσκος με το αλεξίκερανο και τα παράθυρα με τα θαυμάσια βιτρό. Ανάμεσα στη βλάστηση από πολλά δέντρα και παρτέρια με εξωτικά φυτά και λουλουδία, υπήρχαν οκτώ γλυπτικές συνθέσεις και δεκάδες προτομές αγωνιστών, φιλελλήνων, πολιτικών. Μεταξύ των γλυπτών ξεχώριζε ένα θαυμάσιο έργο με τίτλο «Αρμονία» ή «Νύμφη με άρπα», με πιθανό γλύπτη τον Γ. Βρούτο. Ακόμη, στο κτίριο συναντούσε κανείς μαγναοπήγαδο, στάβλους αλόγων, λιμνούλες, κλουβιά με πουλιά, φανοστάτες, παγκάκια κ.ά. Το 1921, οι κληρονόμοι του Ν. Θων πούλησαν το συγκρότημα σε δύο Έλληνες επιχειρηματίες. Στη δεκαετία του '30, μία πέτραγα λειτουργήσε για λίγο ως κλινική και θεραπευτήριο, ενώ από το 1936, εγκαταστάθηκε εκεί το εκπαιδευτήριο του Γεωργίου Νεστοριδίου. Η έπαυλη αντανάχθηκε στα Δεκεμβριανά του '44. Σήμερα, το μοναδικό κτίσμα που διασώθηκε, αλλά βρίσκεται σε κακή κατάσταση, είναι ο ναΐσκος του Αγίου Νικολάου.

12 Καφενείο Παρθενών - Παράδοση Αθήνας στους Γερμανούς (Λεωφ. Κηφισίας 4)

Το καφενείο Παρθενών (κατ' άλλους Λουξ) του κτηματία Ανδρέα Γλεντζάκη λειτουργούσε από το 1938 απέναντι από την έπαυλη Θων, στον αριθμό 4 της Λεωφ. Κηφισίας. Την Κυριακή 27 Απριλίου του 1941 οι γερμανικές προφυλακές κατεβαίνουν την Λεωφ. Κηφισίας και προχωρούν προς τους Αμπελοκήπους. Όλοι οι κάτοικοι κλείνονται στα σπίτια τους εκτός από λίγους περιέργους που στέκονται στα πεζοδρόμια, κατά μήκος της λεωφόρου. Μπροστά σ' αυτό το καφενείο περιμένει από αρκετή ώρα μια τετραμελής επιτροπή με λευκή σημαία. Η επιτροπή αποτελείται από τον ανώτερο Στρατιωτικό Διοικητή και Φρούραρχο Αττικοβιοτίας, υποστράτηγο Χρ. Καβράκο, τον Νομάρχη Αττικοβιοτίας, αντιναύαρχο Κ. Πεζόπουλο, τον δήμαρχο Αθηναίων Αμβρόσιο Πλυτά και τον δήμαρχο Πειραιώς Μιχ. Μανούσκο. Σε λίγο φτάνει ένα τακ από το οποίο κατεβαίνει ο γερμανός Διοικητής, αντισυνταγματάρχης Φον Σέιμμεν με τη συνοδεία του. Η τετραμελής επιτροπή με την γερμανική αντιπροσωπεία συγκεντρώνονται γύρω από ένα μαρμάρينو τραπέζι όπου είναι απλωμένο το πρωτόκολλο παράδοσης της πόλης το οποίο και υπογράφουν. Καθώς λέγεται, μόλις το καφενείο άδειασε, ο Κρητικός ιδιοκτήτης θεώρησε προσβλητικό το γεγονός ότι μέσα στο μαγαζί του υπογράφηκε η παράδοση και άρχισε να βρίζει και να αναθεματίζει. Κάποια στιγμή, αγανακτισμένος, χτύπησε το χέρι του επάνω στο τραπέζι όπου πριν λίγο είχε υπογραφεί το πρωτόκολλο και από την ένταση το μάρμαρο του τραπέζιού έσπασε

στα δύο και αχρηστεύτηκε. Το κτίριο αυτό υπάρχει ακόμη, αλλά αλλοιωμένο, λόγω της προσθήκης δύο ακόμη ορόφων.

13 Άλσος της Μίας Νυκτός

Είτοι ήταν γνωστή παλιότερα η Πλατεία Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης, που βρίσκεται στον κόμβο των Αμπελοκήπων. Πρόκειται για μία τριγωνική πλατεία που ορίζεται από τις Λεωφόρους Αλεξάνδρας και Βασιλίσσης Σοφίας και την οδό Ζαχάρωφ. Το σημείο εκείνο προοριζόταν προπολεμικά να γίνει άλσος 7 στρεμμάτων. Οι εργασίες καθυστερούσαν λόγω άρνησης της Εκκλησίας, στην οποία ανήκε ο χώρος, να τον παραχωρήσει. Οπότε την νύχτα της 2ας Δεκεμβρίου του 1939 και με αφορμή την Ημέρα του Άλσους που γιορτάζε την επομένη το καθεστώς της 4ης Αυγούστου, ο τότε δήμαρχος Αθηναίων Αμβρόσιος Πλυτάς, με την έγκριση του Υπουργού – Διοικητή της Πρωτεύουσας Κωνσταντίνου Κοτζιά, φύτεψε ολόκληρο το χώρο με δέντρα, καταδεικνύοντας τα ξύλινα παραπήγματα. Από τότε το αλσούλιο ονομάζεται ανεπίσημα «Άλσος της Μίας Νυκτός». Το 1988, επί δημαρχίας Μιλτιάδη Έφερτ, το αλσούλιο μετονομάστηκε σε Πλατεία Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης και διαδοχικά έχουν τοποθετηθεί εκεί το γλυπτό του Βαγγέλη Μουστάκα «Παγκόσμιο Σύμβολο», ο ανδριάντας του Εθνάρχου Μακαρίου, έργο του γλύπτη Μέμου Μακρή και η προτομή του στρατηγού και αρχηγού του ΕΔΕΣ, Ναπολέοντος Ζέρβα.

14 Βίλα Μαργαρίτα (Λεωφ. Μεσογείων 1)

Το πιο όμορφο και επιβλητικό κτίσμα που υπήρχε στους Αμπελοκήπους ήταν σίγουρα η βίλα Μαργαρίτα, στη συμβολή των λεωφόρων Μεσογείων και Βασ. Σοφίας. Κτίστηκε τις αρχές του 20ου αι. σε σχέδια Άγγλου αρχιτέκτονα, με κόκκινη πελεκητή πέτρα και ύψος μεσαιωνικού πύργου, για λογαριασμό ενός Αρμένιου, ο οποίος είχε αγγλική υπηκοότητα και διέθετε παλαιόπωλο στη συμβολή των οδών Εριμού και Βουλής. Η βίλα διέθετε 32 δωμάτια, πυργίσκος, περίτεχνες διακοσμήσεις που έμοιαζαν με πολέμιστες, κωνικό τροχό με αλεξίκερανο, πυκνοφυτευμένο κήπο και πλήθώρα αποθηκευτικών χώρων. Αργότερα πέρασε στην ιδιοκτησία του επιχειρηματία Ευστάθιου Λάμψα, ιδιοκτήτη του ξενοδοχείου Μεγάλη Βρετανία. Ο πύργος πήρε το όνομα της κόρης του, Μαργαρίτας, και τυπικά ανήκε στην σύζυγό του, Παλμύρα. Όταν αυτή πέθανε το 1939, πέρασε στα χέρια της εγγονής της, Σοφίας Δοξιάδη. Το 1967 απαλλοτριώθηκε τμήμα του προαυλίου χώρου ώστε να διευκολυνθεί η κυκλοφορία των οχημάτων. Μετά τις συνεχείς απαλλοτριώσεις, η έκταση περιορίστηκε στα 1.098 τ.μ. και η ιδιοκτήτρια αποφάσισε να προχωρήσει στην πώληση της βίλας. Το καλοκαίρι του 1970 μεταβιβάστηκε στην Κτηματική Τράπεζα και αμέσως σχεδόν ξεκίνησε η κατεδάφιση της. Η υπόθεση είχε προκαλέσει αναστάσεις αλλά η «εξήγηση» που δόθηκε από το αρμόδιο υπουργείο ήταν ότι το κτίριο δεν είχε χαρακτηριστικά ελληνικής αρχιτεκτονικής παράδοσης και επομένως δεν χρειαζόταν να προστατευτεί ως διατηρητέο.

15 Κιν/φος ΑΘΗΝΑΙΟΝ (Λεωφ. Βασ. Σοφίας 124)

Ο κινηματογράφος άνοιξε τις πύλες του στις 23 Οκτωβρίου 1960 και το όνομά του δόθηκε με λαϊκό δημοψήφισμα: σύμφωνα με πηγές, ο τότε ιδιοκτήτης του κινηματογράφου, Σάββας Πυλαρινός, πρότεινε πέντε ονόματα στους παρευρισκόμενους ενώ όποιος συμμετείχε στην εκλογή κέρδιζε μια δωρεάν είσοδο. Πρόκειται για τον μοναδικό κινηματογράφο που συνεχίζει εδώ και δεκαετίες να διατηρεί στην πρόσοψη του χειροποίητες, ζωγραφισμένες αφίσες για τις ταινίες της εβδομάδας. Φιλοτεγνημένες από τον τελευταίο καλλιτέχνη μεγάλης αφίσας στην Ελλάδα, τον Βασίλη Δημητρίου, οι αφίσες του Αθηναίου είναι ζωντανή κληρονομιά μιας άλλης εποχής. Τα προηγούμενα χρόνια η πρακτική της δημιουργίας χειροποίητων αφίσων ήταν κοινή για όλους τους κινηματογράφους. Στο πέρασμα του χρόνου όμως, με την έλευση της αφίσας-φωτογραφίας και με την είσοδο των βίντεο κλαμπ και του διαδικτύου στον χώρο, οι περισσότεροι κινηματογράφοι εγκατέλειψαν την παράδοση αυτή. Ο Βασίλης Δημητρίου, που δεν έχει σταματήσει το έργο του εδώ και 64 χρόνια μαζί με την βοήθεια της Βιργινίας Αξιώτη, ζωγράφου και συνδιοκτιήτριας του κινηματογράφου, έχουν ως στόχο να εντάξουν νέους καλλιτέχνες στη ζωγραφική της αφίσας.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ONLINE: atenistas.org/amp